

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ULUSLARARASI HUKUKTA ATMOSFER

I. ATMOSFERİN YAPISI.....	7
II. ATMOSFERİN HUKUKİ STATÜSÜ	9
A. Atmosfere İlişkin Hukuki Çalışmalar	11
B. UHK'nin Gündemine Gelmesi	12
C. Atmosfer ve Hava Hukuku Ayrımı.....	14
III. ATMOSFERİ TEHDİT EDEN ÇEVRE SORUNLARI	17
A. Hava Kirliliği.....	18
B. Nükleer Zarar Tehdidi	25
1. Nükleer Silahlar.....	25
2. Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımı.....	28
C. Ozon Tabakasının İncelmesi	31
D. Küresel İklim Değişikliği	34
IV. ATMOSFERİN DOĞAL KAYNAK OLARAK NİTELİĞİ	40

V. ATMOSFERİN ULUSLARARASI STATÜSÜNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER.....	42
A. Küresel Ortak Alanlar (Global Commons).....	43
B. İnsanlığın Ortak Mirası (Common Heritage of Mankind)	46
C. İnsanlığın Ortak Kaygısı (Common Concern of Humankind) .	50

İKİNCİ BÖLÜM
ATMOSFERİN KORUNMASI VE
ULUSLARARASI HUKUKTA SORUMLULUK

I. GENEL OLARAK ULUSLARARASI HUKUKTA SORUMLULUK.....	55
A. Uluslararası Hukukta Sorumluluğun Kaynağı	57
B. Ulusal Hukukta Sorumluluktan Farkları	60
C. Sorumluluğa Dair Uluslararası Hukuk Komisyonu Çalışmaları.	61
1. Genel Çerçeve	63
2. Hukuka Aykırı Fiil	65
3. Sorumluluğun Devlete İsnat Edilmesi	65
4. Devletin Organları Marifetiyle Fiil İşlemesi.....	68
D. Sorumluluk ve Zarar İlişkisi	70
1. Kusur	70
2. Objektif Sorumluluk Halleri	72
E. Zararın Giderilme Yöntemleri	75
1. Eski Hale Getirme	76
2. Tazminat	77
3. Tatmin	78
F. Sorumluluğu Ortadan Kaldıran Haller	78
1. Meşru Müdafaa	78
2. Mücbir Sebep	79
3. Rıza	79
4. Karşı Önlemler	80

5. Tehlike ve Zaruret Halleri	80
G. Uluslararası Topluma Karşı Sorumluluklar	81
1. Uluslararası Hukukun Emredici Kurallarından Kaynaklanan Yükümlülüklerin Ağır İhlalleri	81
2. Uluslararası Topluma Karşı Yükümlükler.....	81
II. DEVLETİN ÇEVRE SORUMLULUĞU	83
A. Uluslararası Çevre Hukuku ve Egemenlik.....	83
B. Sorumluluk Hukuku ve Çevre	88
1. Çevrenin Tanımlanması Sorunu	88
2. Çevre ve Sorumluluk	90
C. Trail Smelter Davası ve Sorumluluk Hukukunda Etkileri.....	92
1. Genel olarak.....	92
2. Trail Smelter Davasının Uluslararası Çevre Hukukuna Dâhil Olması	94
3. İlkenin Günümüzde Uygulanabilirliği	95
D. Uluslararası Çevre Hukukunda Sorumluluğun Yürütülmesinde Yaşanan Güçlükler	98
1. Zararın Tanımı ve Tespiti	98
2. Zararın Derecesi	102
3. Faaliyet ile Zarar Arasında Bağ Kurulması	105
E. Uluslararası Çevre Hukukunda Zararın Bertaraf Edilmesi	107
1. Gerekli Özeni Gösterme (Due Diligence)	107
2. Zarar Vermeme İlkesi	109
3. Zararın Ortaya Çıkmadan Önlenmesi (Önleme İlkesi)	114
4. Zararın Çevre Hukukunda Karşılık Bulması (Kirleten Öder İlkesi)	116
5. İhtiyat İlkesi.....	120
F. Zararın Giderilme Yolları.....	126
1. Eski Hale Getirme	127
2. Tazminat	128

G. Çevre Alanında Sorumluluğa Gidilmesinde Yaşanan Güçlükler	131
H. Çevre Sorumluluğuna Ait Alternatif Yöntemlerin İşletilmesi ..	133
1. Kusursuz sorumluluk	133
a. UHK'nin Hukuki Sorumluluk Çalışmaları	133
b. Kusursuz Sorumluluk Kurallarının İşletilmesi	138
2. Cezai sorumluluk	145
3. Erga Omnes Sorumluluk	147
4. Küresel İşbirliği Sorumluluğu	152

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ATMOSFERİN KORUNMASI İÇİN OLUŞTURULAN İŞBİRLİĞİ REJİMLERİ

I. KÜRESEL ATMOSFERİ KORUMA REJİMLERİ.....	159
A. Ozon Tabakasının İncelmesi Meselesi	161
1. Ozon Tabakasına İlişkin Uluslararası Çalışmalar	161
2. Viyana Ozon Sözleşmesi	162
3. Montreal Protokolü	167
B. İklim Değişikliği Meselesi	172
1. İklim Değişikliği Meselesine İlişkin Uluslararası Çalışmalar	172
2. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ..	173
3. Kyoto Protokolü	180
II. Rejimlerin Ortaya Koyduğu Sorumluluk Halleri.....	183
A. Sorumluluğu Ortaya Koyarken Dikkat Edilen Hususlar.....	183
1. Gelecek Nesillerin İhtiyaçlarının Gözetilmesi	183
2. Sürdürülebilir Kalkınmanın Teşvik Edilmesi.....	185
a. Ozon Rejiminde Sürdürülebilir Kalkınma	191
b. İklim Değişikliği Rejiminde Sürdürülebilir Kalkınma ..	191

3. Devletlerin Ortak Fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklarının Kabul Edilmesi	192
a. Ozon Rejiminde Sorumluluk Sistemi	198
b. İklim Değişikliği Rejiminde Sorumluluk Sistemi.....	200
B. Denetim Sistemleri	203
1. Ozon Rejiminde Denetim Sistemi	203
2. İklim Değişikliği Rejiminde Denetim Sistemi	205
C. Rejimlerde Türkiye'nin Yeri ve Sorumlulukları.....	208
1. Ozon Rejimi ve Türkiye.....	208
2. İklim Değişikliği Rejimi ve Türkiye.....	209
D. Rejimlerin Değerlendirilmesi ve Geleceği	212
1. Ozon Tabakasının Korunması Rejimi ve Geleceği	212
2. İklim Değişikliği ile Mücadele Rejimi ve Geleceği	214
a. Paris Anlaşması.....	216
b. Anlaşmada Ortak Fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklar	220
c. Paris Anlaşmasının Denetleme Sistemi	221
d. Anlaşmanın Hukuki Boyutu	222
e. Anlaşmada Türkiye'nin Konumu	223
SONUÇ.....	225
KAYNAKÇA.....	231
KİTAP VE MAKALELER.....	231
ULUSLARARASI BELGELER.....	247
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BELGELERİ	247
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KONFERANS METİNLERİ	248
ULUSLARARASI HUKUK KOMİSYONU KARAR VE BELGELERİ.....	248

DİĞER ULUSLARARASI METİNLER.....	249
ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER.....	251
ULUSLARARASI YARGI VE DANIŞMA KARARLARI.....	254
T.C. KANUN VE YÖNETMELİKLERİ.....	256
ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR.....	256